

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”

G.Sh.Rixsiyeva

2020 yil “28” 08

“KELISHILDI”

Oliy va o'rta maxsus
ta'lim vazirligi

2020 yil “29” 08

Ro'yxatga olindi: № BD – 5210300

2020 yil “29” 08

**JAHON SIYOSATIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI
FAN DASTURI**

Bilim sohasi: 200000 – Ijtimoiy soha, iqtisod va huquq

Ta'lim sohasi: 210000 – Sotsiologiya va psixologiya

Ta'lim

yo'nalishi: 5210300 – Siyosatshunoslik

Toshkent 2020

✓ up

SPS

7.	Fan dasturi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'lim yo'nalishlari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2020 yil "29" 08 dagi 4 - sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2020 yil "29" 08 dagi 452 - sonli buyrug'i bilan ma'qullangan fan dasturlarini tayanch oliy ta'lim muassasasi tomonidan tasdiqlashga rozilik berilgan.
8.	Fan / modul uchun ma'sullar: R.Y. Mamajanov - TDSHU, "Matematika va AT" kafedrasida dosenti., t.f.n. X.X.Xikmatov - TDSHU, "Matematika va AT" kafedrasida, o'qituvchi A.Jalilov - TDSHU, "Matematika va AT" kafedrasida katta o'qituvchi.
9.	Taqrizchilar: A.X.Nishanov - TATU, "Axborot texnologiyalarining dasturiy ta'minoti" kafedrasida professori., t.f.d. Z.A.Kadirova - TDSHU, "Tashqi iqtisodiy faoliyat va turizm" kafedrasida PhD.

Fan/modul kodi GIT114	O'quv yili 2020-2021	semestr 1	ECTS - kreditlar 2-2	
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 2-2	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklam a (soat)
	JAHON SIYOSATIDA AXBOROT TEKNOLOGIYALARI	60	60	120
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarni zamonaviy axb texnologiyalari asoslari bilan tanishtirish, axborot texnologiyalari imkoniyatlari mohiyatini tushuntirish va ularni tahlil qila olish, iqtis masalalarni matematik modelini qurish, axborot jarayonlarini modellashti axborot tizimini modellashtirish, kompyuterli modellashtirish, tilshunosl modellashtirish va ish faoliyati jarayonida amaliy qo'llay olishga o'rgatis hamda, mantiqiy va abstrakt fikrlash, matematik taffakkurini shakllantiris rivojlantirish, o'zining fikr – mulohaza, xulosalarini asosli tarzda ba etishga o'rgatish hamda egallagan bilimlar bo'yicha, kompyuterda to'la ishlash ko'nikma va malakalarini shakllantirishdan iborat. Fanni vazifasi – nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, axb texnologiyalarining iqtisodda foydalanish haqida umumiy tushunch berish, iqtisodiy va matematik masalalarni kompyuter dasturlar foydalanish, mutaxassislik bo'yicha qo'yilgan masalalarni yechi ularning matematik modelini qurish, zarur dasturiy vositalarni to'g'ri tan olingan bilimlari asosida qo'yilgan masalalarni yecha olish orqali etar ko'nikmalariga ega bo'lishini ta'minlashdan iborat. II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-modul. "Axborot jarayonlari va tizimlarini modellashtirish" 1-mavzu. "Axborot jarayonlari va tizimlarini modellashtirish" fanining predmeti va vazifalari. Zamonaviy kompyuter texnologiyalaridan foydalanishning asosiy yo'nalishlari. Kompyuterning texnik va dasturiy ta'minoti. Kompyuter va			

mobil qurilmalarning vazifalari. Axborot texnologiyalari komponentlari. Ma'lumotlarga ishlov berish axborot texnologiyasi. Boshqaruv axborot texnologiyalari. Raqamli axborotlar. Raqamli axborotlarni qayta ishlash. 2-mavzu. Modellashirish. Modellashirish tushunchalari, tizimni modellashirish. Axborot jarayonlarini modellashirish. Axborot tizimining kengaytirilgan modeli. Ob'ektlarni, jarayonlarni, hodisalarni o'rganish uchun og'zaki va ikonik axborot modellarining ahamiyati. Kompyuter modelini yaratish jarayonida rasmiylashtirish usulining roli. Tizimlarni miqdoriy va sifatli baholash usullari, modellashirish va kontseptual modelni ishlab chiqish. Axborot modellashirish - ob'ektlar, hodisalar yoki jarayonlarni ularning axborot modellarida o'rganish. 3-mavzu. Axborot tizimlari. Axborot tizimi tushunchasi. Axborot tizimini yaratish. Axborot tizimlarining turlari. Axborot ta'minoti. Axborot tizimining apparat va dasturiy ta'minotlari. Dasturiy ta'minotning matematik, xuquqiy va tashkiliy taminoti. Kompyuterning asosiy qurilmalari vazifalari va unda ishlash prinsiplari. Axborot, axborot turlari, axborotlarni qayta ishlash. Fayllar ustida turli amallar bajarish, fayllarni hotirada joylashuvi, tartiblash, saqlash, defragmentatsiyalash, arxivlash. 4-mavzu. Internet. Internet global kompyuter tarmog'i. Internet xizmat turlari. Tarmoq texnologiyalari va topologiyalari. Kompyuter tarmoqlari va protokollari. Tarmoq drayverlari va ularni vazifalari. Internetda axborotlarni maxsus qidiruv tizimi dasturlari va ularni ishlashi. Milliy axborot qidiruv tizimi. Kompyuter va mobil qurilmalarini internetda ishlashini ta'minlash. Kompyuter tarmoqlarida manzil tushunchasi. Ma'lumotlarni uzatish va qabul qilish. Kompyuter tarmoqlarining apparat va dasturiy ta'minoti. Mijoz-server texnologiyasi.. 5-mavzu. Multimediyali taqdimotlar yaratish texnologiyasi. Taqdimotlar yaratishning dasturiy vositalari. Multimediali videotaqdimotlar yaratish va qayta ishlash dasturlari. 3D texnologiyasi. Videotaqdimotlarni qayta ishlash. Animatsiyali roliklar yaratish va qayta ishlash. Masofaviy ta'limda qo'llash. 2-modul. "Jahon siyosatida axborot texnologiyalari" 1-mavzu. Kirish. O'zbekistonda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasini rivojlantirishdagi davlat siyosati. Jahon siyosatida axborot texnologiyalari fani haqida tushuncha. Fanning asosiy vazifalari va yo'nalishlari. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari(AKT) ning jamiyat iqtisodiy va ijtimoiy rivojidadagi ahamiyati. AKTning qo'llanish sohalari. O'zbekistonda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasini rivojlantirishdagi davlat	
--	--

haqida mustaqil fikr yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish (amaliy topshiriqlarni, amaliy mashg'ulot o'qituvchisiga topshirish) yakuniy nazorat bo'yicha test topshirish.	
6. Asosiy adabiyotlar 1. B.Wiliams, S. Sawyer Using Information Technology: a practical introductino to computers and communacations McGraw Hill Education (India) Private Limited; 6 edition. 606 pt. 2011. 2. Шарова Г. В., Топчиев И. Н. Методы исследования и моделирования информационных процессов и технологий: учебное пособие. [Электронный ресурс] - Ставрополь: СКФУ, 2016. – 180 с. 3. Аюпов Р.Х. Информатика ва ахборот технологиялари. Ўқув қўлланма.Тошкент. ТМИ.2013. - 650 бет. Qo'shimcha adabiyotlar 4. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – T.: Sharq, 2019. 5. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik-har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. – T.:” O'zbekiston", 2017. – 104 b. 6. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - T.:” O'zbekiston", 2016. – 56 b. 7. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustivorligi va inson manfaatlarini ta'minlash- yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi.- T.:”O'zbekiston",2017. – 48 b. 8. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanov xalqimiz bilan quramiz. - T.:” O'zbekiston", 2017. – 488 b. 9. Шарова Г.В.,Романенко М.Г., Топчиев И.Н. Методы исследования и моделирования информационных процессов и технологий: лабораторный практикум. - Ставрополь : СКФУ, 2016. - 241 с. 10. А.С.Акопов Компьютерное моделирование. Учебное пособие. М.:2019. -389 стр. Axborot manbalari 11. www.dastur.uz – dasturlashni o'rganmoqchilar sayti. 12. www.natlib.uz – A.Navoiy nomidagi O'zMB. 13. www.arxiv.uz – iqtisodiy masalalarni yechish.	

	2-modul. “Jahon siyosatida axborot texnologiyalari”. 26. Microsoft Office dasturlaridan foydalanish 27. Elektron jadval imkoniyatlaridan foydalanib jadvallar, diagrammalar yaratish 28. Access dasturida sodda ma'lumotlar bazasini shakllantirish 29. Operastion tizimlarda qo'shimcha dasturlaridan foydalanish (ZIP, RAR) 30. Internetdan foydalanish va uning o'ziga xos jihatlari 31. Elektron pochta va uning ahamiyati 32. Multimediya vositalari 33. Kompyuterni viruslardan himoyalash 34. Axborotni himoyalash usllari 35. Virus tushunchasi va ularning turlari 36. Milliy elektron pochta xizmati. Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va multimedia taqdimotlar qilish tavsiya etiladi.
3.	V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - Kompyuterning apparat va dasturiy taminotlaridan foydalana olish va iqtisodiy masalalarni matematik modelini qurish <i>haqida tasavvur va bilimga ega bo'lishi</i>; - Elektron jadval bilan ishlashni bilishi va iqtisodiy masalalarni modelini qurish va kompyuter dasturlaridan amalda <i>foydalanish ko'nikmalariga ega bo'lishi</i>; - Axborot jarayonlari va tizimlarining modelini qurishni va kompyuterda tadbiq qila olishni hamda iqtisodiy rivojlanish muammolari bo'yicha yechimlar qabul qilish <i>malakasiga ega bo'lishi kerak</i>.
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: - ma'ruzalar; - Interfaol keys-stadilar; - amaliy mashg'ulot (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); - guruhlarda ishlash; - taqdimotlar qilish; - jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar

siyosatining asosiy yo'nalishlari. Respublikada axborotlashtirish sohasini rivojlantirish bo'yicha amaldagi qonunlar, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari va qarorlari. Ushbu soha bo'yicha Vazirlar mahkamasining qarorlari va boshqa normativ-huquqiy hujjatlar. 2-mavzu. Elektron hujjatlar bilan ishlash. Elektron matni o'zgartirish. Elektron jadvallar yaratish. Elektron hujjatni yaratish va unga o'zgartirishlar kiritish va formatlash. Elektron jadval protsessorlari haqida asosiy tushunchalar va ularning turlari. Jadval protsessorlarida ishlashning asosiy usullari va kerakli operatsiyalarning bajarilishi. Jadval protsessorlarida menyu va komanda rejimida ishlash. Piktogrammalar bayoni va ularning bajaradigan ishlari. Menyu tuzilishi va ularning ma'nosi. Arifmetik hisob - kitoblar olib borish, maxsus funktsiyalar bilan ishlash. Formulalarning ifodalanishi va ular bilan ishlash. 3-mavzu. Ma'lumotlar bazasi va axborot tizimlari. MBBTd ishlanish texnologiyalari. Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlari tushunchasi va ularning asosiy turlari. Ma'lumotlar bazasining boshqaruv tizimlarida ishlash. Access, SQL tizimlarida ishlash haqida tushuncha. Access dasturi ob'ektlaridan foydalanish. Dastur interfeysi. Ma'lumotlar bazasini yaratish va unga o'zgartirishlar kiritish. Tuzilgan ma'lumotlar bazasini ko'rib chiqib, tahrirlash, unga yangi elementlar qo'shish. Menyular va asosiy buyruqlar ma'nosi hamda ularni ishlatish. Ma'lumotlar bazasi strukturasini yaratish. Ma'lumotlar bazasi ustida amallar bajarish. Jadval, so'rov, forma, hisobot, stranis, macros, modul ob'ektlari va ularning vazifalari Relyatsion ma'lumotlar bazasi. 4-mavzu. Internet. Internet global kompyuter tarmog'i. Internet xizmat turlari. Elektron pochta tushunchasi. Elektron pochta ochish va hat yuborish. Fayllarni uzatish xizmatlari. Konferensiyalar tashkil qilish xizmati. 5- mavzu. Axborot xavfsizligi va uni ta'minlash usullari Axborot xavfsizligi mamlakat xavfsizligining muhim tarkibiy qismi. Axborot xavfsizligiga tahdidlar, ularning turlari va tasnifi. Axborot xavfsizligining kontseptual modeli. Axborot xavfsizligiga qilinadigan tahdidlarning tasnifi. Konfidentsial axborotga noqonuniy ega bo'lish uchun qilinadigan harakatlar. Axborot resursiga huquqsiz kirishda qo'llaniladigan vosita va usullar. Kompyuter viruslari talididi. Axborot xavfsizligini ta'minlash yo'nalishlari. Axborot himoyasining apparat va dasturiy vositalari. Axborot himoyasida kriptografik usul va dasturiy vositalaridan foydalanish. Axborot resurslarini kompyuter viruslaridan himoyalash usullari. Antivirus dasturiy vositalari. Elektron raqamli imzo va undan foydalanish texnologiyalari.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1-modul. "Axborot jarayonlari va tizimlarini modellashtirish".

1. Zamonaviy kompyuter texnologiyalaridan foydalanishning asosiy yo'nalishlari. Raqamli axborotlar. Raqamli axborotlarni qayta ishlash.

2. Modellashtirish. Modellashtirish tushunchalari, tizimni modellashtirish. Axborot jarayonlarini modellashtirish.

3. Axborot tizimining kengaytirilgan modeli. Ob'ektlarni, jarayonlarni, hodisalarni o'rganish uchun og'zaki va ikonik axborot modellarining ahamiyati.

4. Kompyuter modelini yaratish jarayonida rasmiylashtirish usulining roli. Tizimlarni miqdoriy va sifatli baholash usullari, modellashtirish va kontseptual modelni ishlab chiqish.

5. Axborot modellashtirish - ob'ektlar, hodisalar yoki jarayonlarni ularning axborot modellarida o'rganish.

6. Axborot tizimlari. Axborot tizimi tushunchasi. Axborot tizimini yaratish. Axborot tizimlarining turlari.

7. Axborot ta'minoti. Amaliy va tizimli dasturiy ta'minotlar. Kompyuterning texnik va dasturiy ta'minoti. Kompyuterning asosiy qurilmalari vazifalari va unda ishlash prinsiplari.

8. Kompyuter (sistemani) ishlashini nazorat qiluvchi dasturlar. Kerish Doctor (KD). Tizimli dasturiy (Windows 7) ta'minotni (fleshka, DVD disk) yordamida o'rnatish.

9. Internet xizmat turlari. Tarmoq texnologiyalari va topologiyalari. Kompyuter tarmoqlari va protokollari. Tarmoq drayverlari va ularni vazifalari.

10. Multimediyali taqdimotlar yaratish texnologiyasi. Taqdimotlar yaratish dasturiy vositalari.

2-modul. "Jahon siyosatida axborot texnologiyari".

11. Matn protsessorlari bilan ishlash

12. Electron jadval asoslari

13. Elektron jadvalda formulalar bilan ishlash

14. Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimi bilan ishlash texnologiyalari

15. Ma'lumotlar bazasida forma, so'rov va hisobot yaratish

16. Elektron pochta yaratish

17. Antivirus va arxivlash dasturlari bilan ishlash

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1-modul. "Axborot jarayoni va tizimlarini modellashtirish".

1. Zamonaviy kompyuter texnologiyalaridan foydalanishning asosiy yo'nalishlari. Kompyuterning texnik va dasturiy ta'minoti.

2. Kompyuter va mobil qurilmalarning vazifalari. Axborot texnologiyalari komponentlari. Ma'lumotlarga ishlov berish axborot texnologiyasi.

3. Boshqaruv axborot texnologiyalari. Turizm masalalarida qarorlar qabul qilish axborot texnologiyalari.

4. Modellashtirish. Modellashtirish tushunchalari, tizimni modellashtirish.

5. Axborot jarayonlarini modellashtirish.

6. Axborot tizimining kengaytirilgan modeli.

7. Ob'ektlarni, jarayonlarni, hodisalarni o'rganish uchun og'zaki va ikonik axborot modellarining ahamiyati.

8. Kompyuter modelini yaratish jarayonida rasmiylashtirish usulining roli.

9. Tizimlarni miqdoriy va sifatli baholash usullari, modellashtirish va kontseptual modelni ishlab chiqish.

10. Axborot modellashtirish - ob'ektlar, hodisalar yoki jarayonlarni ularning axborot modellarida o'rganish.

11. Axborot tizimlari. Axborot tizimi tushunchasi. Axborot tizimini yaratish. Axborot tizimlarining turlari.

12. Axborot tizimining apparat va dasturiy ta'minotlari.

13. Kompyuterning texnik va dasturiy ta'minoti.

14. Dasturiy ta'minotning matematik, xuquqiy va tashkiliy taminoti.

15. Kompyuterning asosiy qurilmalari vazifalari va unda ishlash prinsiplari.

16. Axborot, axborot turlari, axborotlarni qayta ishlash.

17. Fayllar ustida turli amallar bajarish, fayllarni hotirada joylashuvi, tartiblash, saqlash, defragmentatsiyalash, arxivlash.

18. Internet. Internet global kompyuter tarmog'i. Internet xizmat turlari.

19. Tarmoq texnologiyalari va topologiyalari.

20. Kompyuter tarmoqlari va protokollari.

21. Tarmoq drayverlari va ularni vazifalari.

22. Internetda axborotlarni maxsus qidiruv tizimi dasturlari va ularni ishlashi.

23. Milliy axborot qidiruv tizimi.

24. Kompyuter va mobil qurilmalarini internetda ishlashini ta'minlash.

25. Kompyuter tarmoqlarida manzil tushunchasi. Ma'lumotlarni uzatish va qabul qilish.